

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAS

Misijų programos – aktualiausioms problemoms spręsti

Kuriamas naujas visuomenei svarbių problemų sprendimo finansavimo įrankis – misijomis grįstos mokslo ir inovacijų programos. Lapkričio 30 d. Sumanios specializacijos koordinavimo grupė pritarė 6 misijų kryptį tolimesniam plėtojimui. Planuojama, kad iš jų metų pabaigoje bus atrinktos ir patvirtintos 3 prioritetinės Lietuvos misijų programos, kurioms įgyvendinti numatoma skirti 63,7 mln. eurų iš Europos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano.

„Misijų programas inicijuojame siekdami ne tik kryptingai investuoti į mokslą ir inovacijas, bet ir sutelkti stipriausius partnerius bendram tikslui – aktualiausioms šių dienų problemoms spręsti. Kartu su Ekonomikos ir inovacijų ministerija kuriame misijų finansavimo modelį, kuriuo stiprinsime mokslo ir verslo gebėjimus kurti aukšto lygio mokslą bei mokslu grįstas technologijas, ir taip prisidėsime prie aukštos pridėtinės vertės ekonomikos kūrimo“, – sako švietimo, mokslo ir sporto ministrė Jurgita Šiugždinienė.

Lietuvos misijų programų iššūkius bus pakviesti spręsti mokslas ir verslas, veikiančys sumanios specializacijos svarbiausiose srityse: sveikatos technologijos ir biotechno-

logijos; nauji gamybos procesai, medžiagos, technologijos bei informacinės ir ryšių technologijos. Misijų programos skirtos mokslo laboratorijose sukauptų žinių spurtui į rinką, į iššūkius nukreiptos ekosistemos augimui ir stiprinimui, sutelkiant mokslininkus bendram darbui ir bendradarbiavimui su verslu. Misijų programos skatins jungtis į konsorciumus partnerius iš įvairių sektorių. Tai sudarys galimybę kompleksiskai pažvelgti į visuomenei aktualiausių problemų sprendimą, įtraukiant ir pačią visuomenę, nevyriausybinės organizacijas, savivaldybes, mokslo ir verslo parkus.

Inicijuojant Lietuvai aktualias misijų programas, atsižvelgiama į Europos Sąjungos (ES) mokslo ir inovacijų programą „Europos horizontas“. Joje – net 5 misijos, numatančios iki 2030 m. pasiekti konkrečių tikslų: pagerinti gyvenimo kokybę 3 mln. vėžiu sergančių žmonių ir jų šeimų, padidinti 150 regionų ir bendruomenių atsparumą klimato kaitai, išsaugoti 30 proc. ES jūrinės teritorijos ir atkurti 25 000 km laisvai tekančių upių, sukurti 100 klimatui neutralių ir išmanių miestų bei 100 laboratorijų gerai dirvožemio būklei užtikrinti.

Misijų programos kuriamos ne tik pasitelkiant konsultacijas su ekspertais ir Europos bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO). Švietimo, mokslo ir sporto ministerija kartu su Ekonomikos ir inovacijų ministerija bei Vyriausybės kanceliarija šią vasarą ir rudenį vykdė misijoms skirtas viešąsias konsultacijas, kuriose dalyvavo

mokslo, verslo, nevyriausybinių sektoriaus atstovai, kiti socialiniai partneriai, aktyvūs visuomenės nariai. Viešųjų konsultacijų metu pateiktos 84 idėjos misijų temoms. Šias idėjas analizavo abiejų ministerijų sudaryta komisija, pasitelkdamą Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūrą ekspertiniam vertinimui organizuoti.

Pirmajame misijų idėjų atrankos etape temos sugrupuotos atsižvelgiant į siekiamą socioekonominį poveikį ir sumanios specializacijos prioritetus. Į ekspertų sudarytą išplėstinį temų sąrašą pateko tokios idėjos, kaip poveikio klimato kaitai mažinimas, visuomenės skaitmeninių kompetencijų ugdymas, sveika gyvensena ir kt.

Antrajame misijų programų formavimo etape sugrupuotas temų sąrašas buvo perduotas teminių sričių ekspertams. Temos įvertintos pagal misijų komisijos numatytus kriterijus, kurie apima ne tik problemos aktualumą, pagrįstumą, siekiamą poveikį, bet ir Lietuvos potencialą įgyvendinti misiją, galimybes pritraukti papildomą finansavimą iš verslo ar tarptautinių programų.

Sumanios specializacijos koordinavimo grupė atrinko 6 perspektyviausias temas tolimesniam darbui. Tai kibernetinis saugumas, skaitmeniniai sprendimai viešajam sektoriui ir visuomenei iš informacinių ir ryšių technologijų sumanios specializacijos prioritetinės sritys; sumani pramonė. žalia energija iš pažangios gamybos sritys, sveika gyvensena, sveikatos technologijos iš sveikatos ir biotechnologijų sumanios

specializacijos prioritetinės sritys.

Numatoma, kad iki šių metų pabaigos Mokslo, technologijų ir inovacijų taryba, įgaliota Vyriausybės, patvirtins 3 pirmąsias prioritetines misijas, kurios bus pradėtos įgyvendinti 2022 m. Konkursiniai programų kvietimai planuojami pavasario pabaigoje. Pirmosios trys misijos bus vykdomos 2022–2026 m. ir finansuojamos iš plano „Naujos kartos Lietuva“ lėšų. Misijoms įgyvendinti Vyriausybė numato skirti 63,7 mln. eurų: iš jų 21 mln. eurų – MTEPI veiklai, 42,7 mln. eurų – infrastruktūrai.

Misijas įgyvendins konkurso būdu atrinkti mokslo ir verslo konsorciumai, sudaryti iš mokslo ir studijų institucijų bei verslo subjektų. Pagrindiniai konsorciumo dalyviai galės būti mokslo ir studijų institucijos, galinčios užtikrinti aukšto tarptautinio lygio mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų (MTEPI) veiklą, turinčios kritinę tyrėjų masę ir bazinę infrastruktūrą, bei verslo subjektai, imlūs MTEPI veiklai ir galintys finansiškai prisidėti prie misijų projektų įgyvendinimo.

Siekiant kuo mažesnės biurokratinės naštos, atrinktų misijų konsorciumams bus skiriamas finansavimas 5 metams infrastruktūrai įsigyti ir konsorciumo pasirinktai MTEP strategijai įgyvendinti per vieną agentūrą. Įgyvendinant misijų programas, siekiama kryptingai padidinti Lietuvos mokslo tarptautinį konkurencingumą ir sukurtų mokslo rezultatų pritaikymą praktikoje, bendradarbiaujant su Lietuvos įmonėmis. ■

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

Demokratinus standartus atitinkantys prezidento rinkimai išspręstų daugumą ne tik šiandieninės Baltarusijos problemų. Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos (ETPA) Biuro posėdyje Paryžiuje dalyvaujanti šios Asamblėjos viceprezidentė, Lietuvos Respublikos Seimo narė dr. Laima Liucija Andrikienė reikalauja, kad Europos Taryba (ET) ir jos Parlamentinė Asamblėja aktyviai siektų, jog Baltarusijoje būtų surengti demokratinus standartus atitinkantys

prezidento rinkimai. L. Andrikienė Biuro posėdyje dalyvaujančią ET generalinę sekretorę Mariją Pejčinovič-Burič (*Marija Pejčinovič-Burič*) skatino imtis naujų iniciatyvų, siekiant šio tikslo ir atkuriant konstitucinę tvarką šioje šalyje.

„Baltarusija nėra ET ir ETPA narė, tačiau ji yra prisijungusi prie daugelio tarptautinių susitarimų ir konvencijų, kurios jai yra privalomos. Be to, Baltarusija turi stebėtojos statusą Venecijos komisijoje, taigi ET ir ETPA turi galimybių daryti poveikį konsti-

tuciniam procesui Baltarusijoje“, – pažymėjo dr. L. Andrikienė.

Iš vienišo asmens išmokos nebus galima išieškoti skolų. Seimas priėmė Civilinio proceso kodekso (CPK) pataisus, pagal kurias nei iš našlių pensijos, nei iš vienišo asmens išmokos negalės būti vykdomi išskaitymai pagal CPK.

Seimo narė Rima Baškienė, kalbėdama dėl šių naujų nuostatų priėmimo, pabrėžė, kad būtina nustatyti teisinį reguliavimą, neleisiantį išieškojimo nukreipti į vienišo

asmens išmokas. „Labai teisinga, jeigu duodame, tai ir duokime žmonėms su tam tikra garantija, kad joks išieškojimas iš šių vienišo asmens išmokų nebus taikomas“, – sakė parlamentarė.

Pasak iniciatorių, šis teisinis reguliavimas leis užtikrinti taiklesnę valstybės paramą vienišiesiems asmenims, t. y. asmenys galės šias sumas panaudoti savo reikmėms tenkinti ir tai prisidės prie skurdo mažinimo. Seimo priimtos pataisos įsigalios nuo 2022 m. sausio 1 d. ■

JUBILIEJINIAI RENGINIAI

Geologų keliai skatina nesustoti
XXXII geologų suvažiavimas

Dr. Laura Gedminienė,
dr. Alma Grigienė

Lapkričio 26 d. įvyko XXXII Lietuvos geologų sąjungos (LGS) suvažiavimas. Nuo pat 1989 m., kai buvo įkurta ši sąjunga, jos narių susibūrimus rengiame kasmet, dažniausiai paskutinį lapkričio penktadienį. Nors 2020 m. dėl įsisiautėjusios pandemijos teko organizuoti nuotolinį

renginį, šiemet, laikantis visų nurodytų saugumo reikalavimų, jis vyko hibridiniu būdu: negalintys dalyvauti tiesiogiai prisijungė internetu. Todėl, nepaisant neįprastos formos, suvažiavime dalyvavo per šimtą LGS narių.

Tradiciskai įžanginė renginio dalis yra skirta sveikinimams, apdovanojimams ir padėkoms už geologų bendruomenės nuveiktus darbus. Šiemet suvažiavime dalyvavo garbingas svečias – Lietuvos mokslų akademijos Teodoro Grotuso fondo valdybos

pirmininkas prof. habil. dr. A. Kareiva, kuris įteikė Teodoro Grotuso medalius: profesoriui habil. dr. Juozui Paškevičiui – už geologijos ir paleontologijos mokslų plėtotę, o profesoriui Algirdui Klimui – už požeminio vandens tyrimus ir hidrogeologijos mokslo skatinimą.

Suvažiavimo dalyviai pasveikino kaip niekada gausų būrį kolegų, mininčių jubiliejines gimimo sukaktis. LGS garbės narių vardai suteikti: Ginučiui Juozapavičiui –

inovatyvių sprendimų versle autoriui ir naujų technologijų plėtotojui; dr. Eugenijai Rudnickaitei – Vilniaus universiteto (VU) Geologijos muziejaus puoselėtojai, jaunosios kartos ugdytojai, geologų visuomenei reikšmingų renginių iniciatorei ir organizatorei; Antanui Marcinoniui – naftos produktais užterštų Žemės sluoksnių tyrimo teisinės bazės kūrėjui bei valymo technologijų diegėjui

■ Nukelta į 6 p.

Geologų keliai skatina nesustoti XXXII geologų suvažiavimas

LGS suvažiavimo dalyviai. Priekyje: Laura Gedminienė, Vaida Šeirienė, Saulius Gegieckas, Juozas Paškevičius ir kt.

LGS suvažiavime (iš kairės): LGS pirmininkė V. Šeirienė, sekretorė A. Jusienė, moderatorė L. Gedminienė

■ Atkelta iš 5 p.

Lietuvoje, už geologinių įmonių telkimą, įvairiapusį dėmesį ir paramą geologų bendruomenei ir atskiriems jos nariams; dr. Gražina Skridlaitei – ilgametei LGS tarybos narei, daug metų vadovaujančiai Geologinio švietimo ir gamtos paminklų komisijai, jaunųjų geologų stovyklų bei geomokslų olimpiadų organizatorei, jaunosios geologų kartos ugdytojai.

Suvažiavimas pasveikino daktaro disertacijas 2021 m. apgynusius kolegas: Saulių Lozovskį, Darją Dankiną, Anną Katarzyną Cichon-Pupienis, bei ankstesniais metais apgynusius, bet dėl pandemijos nepasveikin-

Giedraičio fondo valdybos pirmininkas. Jis perskaitė pranešimą apie Antano Giedraičio fondo valdybos paskelbtas nominacijas ir paragino teikti naujas kandidatūras.

Antroje suvažiavimo dalyje pranešimą „Geologijos ir geografijos instituto 80 metų kelias“ perskaitė habil. dr. Valentinas Baltrūnas. Jis apžvelgė Geologijos ir geografijos instituto (GGI) kūrimosi raidą pažymėdamas, kad šio instituto kūrimasis susijęs su visos Mokslų akademijos įkūrimu 1941 m. pradžioje. Nors ambicingus planus netrukus sujaukė prasidėjęs karas ir okupacija, dažna pavaldumo kaita ir įvairios reorganizacijos, jo raida pokariu bent

bės atkūrimo. Sėkmingą jos veiklą lemia keletas skirtingų veiksnių. Šiuo metu iš 31 darbuotojo net 24 turi geologo profesinį pasirengimą. Tai labai svarbu visoms geologinėms įmonėms, siekiant aukščiausios darbų kokybės. Stengiamasi, kad įmonėje per visus jos veiklos metus vyrų būtų gera darbinė atmosfera. Darbuotojai dalyvauja profesinėse konferencijose ir įvairiuose motyvaciniuose renginiuose, kviečiami vyksti į išvažiuojamąsias konferencijas ir seminarus. Vienas iš sėkmės veiksnių yra ir atsakingo požiūrio į klientus išlaidymas. Šiuo metu dėl naujų reglamentų, standartų ir kintančio

susijęs su valstybės ekonomika: kai daugėja statybų, didesnė ir IGT, pamatų projektavimo darbų paklausa, o ekonominių nuosmukių metu smarkiai mažėjant statyboms, sumenksta visa IGT vertė. Dabar galiojantis Žemės gelmių įstatymas lėmė tai, kad, norint gauti statybos leidimą, IGT yra privalomi. Atsiradusi užsakomųjų darbų gausa ir padidėjęs geologų specialistų poreikis nulėmė dabartinį IGT klestėjimą. Per dvidešimt bendrovės gyvavimo metų išryškėjo daug pokyčių: pasikeitė įranga, atnaujinta laboratorija; suformuotas profesionalus kolektyvas: iš įmonėje dirbančio 21 asmens net 10 yra inžinieriai geologai, tarp kurių – ir geologijos mokslo daktarai bei doktorantai. Pranešėjas pažymėjo, kad įmonės vizija – pasiekti pasaulinį tyrimų lygį.

VU prof. dr. Andrejaus Spiridonovo pranešimas „Islandija 2021 – ekstremalių gamtinių reiškinių laboratorija“ buvo susijęs su geologijos mokslo populiarinimu. Pranešėjas pažymėjo, kad straipsniai moksliniuose leidiniuose nėra šios srities populiarinimas. Tai tik pačių tos srities mokslininkų komunikacija, kadangi juose aptariama plačiai visuomenei mažai suprantama informacija. Suvažiavimo dalyvis jis supažindino su projektu „Planeta ant delno“ ir padėkojo A. Marcinoniui už paramą projektui „Mokslo sriuba“, dėl kurios pavyko aplankyti Islandijos ugnikalnius. Ekspedicijos metu buvo sukurtas vaizdo įrašas lietuvių kalba apie Islandijoje šiuo metu vykstančius geologinius procesus, turinčius didelę įtakos ne tik Islandijos, bet ir visos Šiaurės Europos klimatui. Pristatydamas projektus, profesorius ragino mokslininkus skirti daugiau pastangų mokslo populiarinimui, o įmones – prisijungti prie šių projektų vykdymo ir finansavimo. Toks neatsiejamas mokslininkų ir privataus sektoriaus bendradarbiavimas gali sukurti nuostabių produktų, kurie lemtų platesnį visuomenės požiūrį į geologiją ir paskatintų jaunąją kartą rinktis šią profesiją. O geologų įmonėms būtų kuriama grįžtamoji vertė. ■

UAB „Grotą“ direktorius Antanas Marcinonis

tus – Lauryną Šiliauską ir Laurą Gedminienę. Jiems įteiktos ir atminimo dovanėlės. LGS pirmininkė dr. Vaida Šeirienė apžvelgė svarbiausius pokyčius, susijusius su sąjungos veikla ir žurnalu „Geologijos akiračiai“. Nuoširdi padėka išreikšta buvusiai žurnalo redaktorei Ingridai Bagdanavičiūtei ir VšĮ „Geologijos akiračiai“ buvusiai direktorei dr. Agnei Venckutei-Aleksienei. Palinkėjimai tęsti žurnalo leidybą išsakė žurnalo redaktoriaus ir direktoriaus pareigas perėmusiai dr. Violetai Pukelytei-Baltrūnienei. Prie sveikinimų prisidėjo ir Saulius Gegieckas, Geologijos įmonių asociacijos skyriaus pirmininkas ir Antano

UAB „Geotestus“ direktorius Saulius Gadeikis

formaliai tapo aiškesnė, paskelbta nemažai svarių darbų. Žurnale „Baltica“, išleistame 2011 m., išspausdintas išsamus straipsnis apie tyrimus, atliekamus šiame institute. Jubiliejaus proga surengta išspūdinga GGI istorijos ir fotografijų paroda, kuri šiuo metu eksponuojama Gamtos tyrimų centre.

Po to buvo perskaityti geologinių įmonių pranešimai. UAB „Grotą“ direktorius Antanas Marcinonis pranešime „Trys dešimtys metų geologijos verslo kelyje. Kas skatino juo eiti ir nenusivilti?“ priminė, kad UAB „Grotą“ yra viena pirmųjų geologinių įmonių, įkurtų po Lietuvos nepriklausomy-

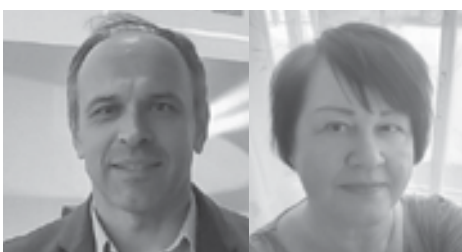
Habil. dr. V. Baltrūnas pristato GGI kūrimosi raidą. *Darjos Dankinos nuotr.*

požiūrio į mus supančią gamtinę aplinką bei jos taršos problemas, daugėja užsakomųjų ekogeologinių tyrimų. Pranešėjas palinkėjo geologų bendruomenei būti dar daugiau vieningai, nes tai daro ją stipresnę.

Pranešimą „Inžineriniai geologiniai tyrimai Lietuvoje – 20-ies metų retrospektyva“ perskaitė UAB „Geotestus“ direktorius Saulius Gadeikis. Jis apžvelgė Lietuvos inžinerinių geologinių tyrimų (IGT) istoriją Lietuvoje, išskirdamas svarbiausius jos raidos etapus. Visais laikotarpiais užsakomųjų inžinerinių tyrimų poreikis yra tiesiogiai

NAUJI TYRIMAI

Aplinkos pėdsakas – darnios plėtros rodiklis

Dr. Kęstutis Biekša, doc. dr. Violeta Valiulė

Aplinkos apskaitos rodikliai pasaulyje vis dažniau naudojami greta pagrindinių ekonominės apskaitos sistemų ir įrankių. „Žalieji“ aplinkos apskaitos modeliai įvertina paslėptus ūkinės ekonominės veiklos kaštus,

todėl aplinkosaugos ir darnios plėtros požiūriu „žaliosios“ apskaitos sistema yra pranašesnė.

Nors ekonomika pertvarkoma, vadovaujantis darnios plėtros principais, pirmenybė vis dar teikiama tiesioginės gamybos sąnaudų metodui. Europos Sąjungos valstybės pirmenybę teikia ūkio augimo scenarijui, todėl

gamtos išteklių tvarkomi ir aplinkosaugos problemos sprendžiamos, vadovaujantis trumpalaikiais tikslais. Tvarios plėtros aspektai ir rodikliai naudojami tik ataskaitoms „pagražinti“, paliekant sprendimų priėmimo atsakomybės našta ateitiems kartoms.

■ Nukelta į 7 p.